

"כל אחד והמשפחה שלו"

(על ספרם של יהודה אטלס ויעל פטעולני, "כל אחד והמשפחה שלו", איורים דינת הופר, הוצאת ספרים "קוראים", 2002)

מאת ירדנה הדס

לפנינו מונולוג מחורז, הנתון בפיו של דובר צעיר, ילד בן שבע, שהוריו גרושים. המונולוג "מושמע" ערב יום הולדתו השביעי של הדובר. הוא מתכוון - כנהוג בכיתתו - לספר על עצמו ועל משפחתו בעת המסיבה. הוא מתקשה להירדם:

כמה מעצבן שדווקא לי
קשה לספר על המשפחה שלי.

מדוע "קשה"? מדוע "דווקא לי"? הילדים, המקשיבים לסיפור, עדיין אינם מודעים לסיבת הקושי, ורצוי לדובבם בשיחה מקדמת ולבקשם שינסו לנחש. השיחה תוליך אותם לתרום מניסיונם האישי, שהרי הם כבר חגגו וכבר סיפרו. ואכן, הילדה ליאל סיפרה בגילוי-לב:

כדאי שתדעי, לא יותר, לא פחות,
שיש לי בעצם שתי משפחות.
כשהייתי בסך הכול בת חמש,
הוריי כבר הספיקו להתגרש...

כשליאל מספרת, היא מגלה את הצד החיובי שבמצבה: היא כבר הפנימה את הצד המייחד אותה: "יש לי פה אח ושם אחות / אבל רק אני שייכת לשתי המשפחות". היא יודעת להפנים ש"עדיף גירושים טובים על גישואים רעים". הילד יהל מספר על משפחתו. גם היא מיוחדת: הוא חד-הורי. גם הוא מספר ביום הולדתו (שהוא גם מועד לחשבון נפש) על ייחודו: "...הייתי שמח / לו היה לי גם אבא (אפילו קירח)". ועם זאת - הוא חושש מפני כניסת החבר החדש של אימא לחוג המשפחה: הסיפור מעניק לגיטימציה לחששותיו ומקרב אותו אל חבריו. הילד יפתח מגלה לחבריו שהוא מאומן. חידת זהותם של הוריו הביולוגיים מטרידה אותו: "מי הם?" / "מתים או חיים?" / "האם יש להם עוד ילדים?". ברור לו שיום אחד יברר את חידת-מוצאו, אך "ההורים שעכשיו יישארו תמיד ההורים

שאוהב".

הילדה הדר גרה עם אמה במשפחה שיש בה שתי אמהות. היא סובלת מכך שהיא בת יחידה, ורוצה באח. אמה אומרת לה שבעניין זה עליה לפנות לאימא בו ("זה תורה, לא תורי")...

כנגד זה יש לדניאל משפחה ובה "שני אבאים": "אבא יואל, שאוהב לבשל / ואבא אבנר, שרוקד ומצייר". הוריו התגרשו, והוא מבלה "חצי זמן אצלם - וחצי אצלה". יש לו שני בתיים...

לילד עמר אב ערבי ואימא יהודייה. לרננה - "אימא מאתיופיה ואבא מחבר העמים". היא טובלת אינג'רה בחמיצת-כרוב, וזה כנראה טעים.

גם במשפחות "רגילות" ילדים סובלים מהעדר אחד-ההורים: אב אחד הוא קצין בצבא, והא נעדר הרבה מהבית: אמם של התאומים חולה ומאושפזת זה זמן רב; אב אחד הוא מלח באניית קירור וכו' וכו'.

יש גם הבדלים נוספים בין בתיהם של הילדים: דתיים וחילוניים, ותיקי-הארץ ועובדים זרים ועוד.

בתוך הקונגלומרט היוצר את החברה הישראלית מוזכר גם הקושי המוטל על הגנת ועל המחנכת: "עוד אף פעם בחיים, כך המורה טוענת, לא הייתה לה כיתה כל-כך מגוונת".

ומכאן עיקר הקושי של הילד - ה"אני הדובר" - העומד לחוג את יום-הולדתו:

ומחר היומולדת שלי יוצא בול
וזאת הסיבה לכל הבלבול:
כי איך אוכל ביום הולדתי
לספר סיפור כל-כך שגרתני?...

הילד הדובר בא ממשפחה ללא "ייחוד". הוא מרגיש במעמקי-לבו שהשגרה טובה. הוא גם מבין, שחשוב ("אחרי ההורים") שיש חברים. כשהוא סוקר את כולם, הוא מבין: "לכל אחד חסר משהו / אבל לכל אחד גם יש / משהו שהוא רק שלו, מסקן, מרגש... כי אם כולם היו דומים לכולם / כמה משעמם היה בעולם...". זהו סיפור נחמד, שאמת בו ונחמה לצדו. הילד הדובר לומד את סוד קבלת הזולת ואת הלגיטימיות של הייחודית האישית:

הדברים שבהם אנו מיוחדים ושונים -
הם שעושים את חיינו ליותר מעניינים...

זהו סיפור חם, חייכני ואמין, המוצא בכל סיטואציה אפשרית סיבה לנחמה ולביטחון עצמי. אטלס ומשעלי נוטעים בילדינו סובלנות, הבנה ואהבת-הזולת.